

SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA TIL TA'LIMINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Shamsiddinova Marg'uba

Uktamova Bahora

Navoi davlat universiteti

Xorijiy til va adabiyoti: ingliz tili.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17854532>

Annotation. This article explores the modern trends in the development of language education in the era of artificial intelligence. It highlights the growing role of adaptive learning systems, chatbots, multimodal educational tools, automated assessment technologies, and immersive environments such as VR/AR. The paper emphasizes that artificial intelligence is not replacing teachers but transforming their roles toward mentoring and creativity. The study concludes that AI-driven language education increases accessibility, efficiency, and personalization for learners worldwide.

Аннотация. В статье рассматриваются современные тенденции развития языкового образования в эпоху искусственного интеллекта. Особое внимание уделяется адаптивным образовательным системам, чат-ботам, мультимодальным инструментам, автоматизированным технологиям оценки и иммерсивным средам VR/AR.

Подчеркивается, что искусственный интеллект не заменяет преподавателя, а меняет его роль в сторону наставничества и творческого сопровождения. Делается вывод, что ИИ способствует повышению доступности, эффективности и персонализации языкового обучения.

Annotatsiya. Ushbu maqolada sun'iy intellekt davrida til ta'limini rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari yoritiladi. Adaptiv o'qitish tizimlari, chatbotlar, multimodal vositalar, avtomatik baholash texnologiyalari, shuningdek VR/AR kabi immersiv muhitlarning o'rni tahlil qilinadi. Maqolada SI o'qituvchini almashtirmasligi, aksincha uning rolini yangidan shakllantirishi ta'kidlanadi. Xulosa sifatida, SI asosidagi til ta'limi shaxsga yo'naltirilganlik, samaradorlik va global kirish imkoniyatini kuchaytirishi qayd etiladi.

Keywords: Artificial intelligence, language education, adaptive learning, chatbots, multimodal learning, automated assessment, VR/AR, personalization.

Kirish:

XXI asrning so'nggi o'n yilligi ta'lim tizimida tub o'zgarishlar davri bo'ldi. Ayniqsa sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining tez sur'atda rivojlanishi til o'rganish jarayonini yangi bosqichga ko'tardi. Bugungi kunda SI nafaqat qo'shimcha vosita, balki ta'lim jarayonining markaziy komponentiga aylanib bormoqda. Ushbu maqolada sun'iy intellekt davrida til ta'limining rivojlanish tendensiyalari, imkoniyatlari va kelajak istiqbollari yoritiladi.

1. Shaxsga yo'naltirilgan o'qitishning kuchayishi

An'anaviy ta'limda barcha o'quvchilar bir xil darslik, bir xil mashqlar bilan shug'ullansa, SI asosidagi tizimlar individual yondashuvni ta'minlay oladi.

Bugungi kunda til o'rganuvchilar quyidagilar orqali o'ziga mos dastur yaratish imkoniga ega:

adaptiv dars rejasi;
darajaga moslugini avtomatik baholash;
xatolarni tahlil qiluvchi intellektual tizimlar;
shaxsiy progress monitoringi.

Bu tendensiya til o'rganishda samaradorlikni oshirib, har bir o'quvchi uchun eng mos o'quv strategiyasini belgilashga yordam beradi.

2. Chatbotlar va virtual assistentlarning ta'limga kirib kelishi
SI asosidagi chatbotlar til o'rganishda muhim o'rin egallamoqda.

Ular:

24/7 muhokama qilish imkoniyati yaratadi,
to'g'ri talaffuzni tekshiradi,
grammatik xatolarni tushuntirib beradi,
real hayotiy vaziyatlarda suhbatni simulyatsiya qiladi.

Natijada, o'quvchilar real kommunikatsiya muhitisiz ham chet tilida erkin muloqot qilish ko'nikmasini shakllantirishi mumkin.

3. Multimodal o'qitishning kengayishi

Sun'iy intellekt matn, audio, video va hatto tasvirni bir vaqtning o'zida tahlil qila oladi. Bu esa til ta'limida quyidagi yangiliklarni yuzaga keltirmoqda:

video asosida muloqotni tushunish mashqlari,
ovozli komandalarga asoslangan o'quv topshiriqlari,
kontekstga asoslangan tarjima va tahlil,
ingliz, koreys, arab va boshqa tillarda talaffuzni vizual grafiklar orqali tahlil qilish.

Multimodal o'qitish murakkab til birliklarini ancha osonlashtiradi va o'quvchi uchun "jonli" o'quv muhiti yaratadi.

4. Avtomatik baholash tizimlarining rivoji

SI asosidagi baholash vositalari inson omilidagi subyektivlikni kamaytiradi. Bugungi kunda:

insholarni avtomatik tekshirish,
grammatik tahlil,
yozma va og'zaki nutqni avtomatik baholash,
talaffuzdagi nozik farqlarni aniqlash

kabi jarayonlar sun'iy intellekt tomonidan amalga oshirilmoqda. Bu o'qituvchining vaqtini tejaydi va o'quvchilar uchun xolis, tezkor natija beradi.

5. Immersiv texnologiyalar: VR va AR

Virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalari sun'iy intellekt bilan birgalikda til o'qitishni butunlay yangi tajribaga aylantirdi. Masalan:

VR orqali o'quvchi o'zini London metrosida yoki Parij kafesida his qilishi mumkin;

AR esa atrof-muhitdagi predmetlarga chet tilida nom qo'yib, interaktiv o'quv maydonini yaratadi.

Bu texnologiyalar real til muhitini sun'iy tarzda yaratar ekan, o'rganuvchi nazariy bilimni darhol amaliyotda mustahkamlashga muvaffaq bo'ladi.

6. O'qituvchilarning rolini qayta talqin qilish

SI texnologiyalari o'qituvchini almashtirmaydi, aksincha uning rolini yangidan shakllantiradi.

Bugungi tendensiyalar shuni ko'rsatadiki:

o'qituvchi endi axborot beruvchi emas,

balki mentor, yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi,

kreativ fikrlashni rag'batlantiruvchi shaxsga aylanmoqda.

SI ko'p vazifalarni avtomatlashtirgan sari, o'qituvchi ijodiy yondashuv, motivatsiya va muloqotni rivojlantirishga ko'proq vaqt ajratadi.

7. Til ta'limida global hamkorlik va ochiq ta'lim platformalarining ko'payishi

SI asosidagi xalqaro platformalar turli mamlakat o'quvchilari uchun yagona o'quv muhiti yaratmoqda. Bu esa:

madaniyatlararo muloqot,

global til amaliyoti,

xalqaro loyihalarda ishtirok,

joydan qat'i nazar sifatli ta'limga kirish imkonini beradi. Bunday tendensiya tilni nafaqat lingvistik ko'nikma sifatida, balki madaniy kompetensiya sifatida ham shakllantiradi.

Xulosa

Sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal sur'atlarda rivojlanishi til ta'limi sohasida tub burilish yasamoqda. Hozirgi zamon til o'rgatish jarayonida SI nafaqat qo'shimcha didaktik vosita, balki o'quv jarayonining uzviy qismiga aylanib ulgurdi. Ushbu maqolada tahlil qilingan tendensiyalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt asosidagi texnologiyalar ta'limning an'anaviy shakl va uslublarini qayta ko'rib chiqishni, yangicha pedagogik yondashuvlarni shakllantirishni talab etadi.

Avvalo, adaptiv o'qitish tizimlarining joriy etilishi til o'rganishning individuallashtirilgan modeliga yo'l ochmoqda. Bunday tizimlar o'quvchining bilim darajasi, qiyinchiliklari va rivojlanish tezligiga mos ravishda shaxsiy o'quv marshrutini yaratish imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida o'quv jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. An'anaviy bir xil yondashuvdan farqli o'laroq, SI yordamida har bir o'rganuvchi o'zining ehtiyojiga moslashtirilgan, differensiallashgan ta'lim oladi.

Ikkinchidan, chatbotlar, virtual suhbatdoshlari va intellektual yordamchilar til amaliyotini muntazam va uzluksiz davom ettirish uchun keng imkoniyat yaratmoqda. O'quvchi doimiy muloqot muhitisida bo'lishi, fikr almashishi, til ko'nikmalarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llashni mashq qilishi mumkin. Bu jarayonning afzalligi shundaki, o'quvchi xatolardan qo'rqmasdan muloqotga kirishadi, vaqt va joydan qat'i nazar suhbatni davom ettira oladi. Bu til o'rganishda motivatsiya va ishonchni oshiradigan muhim omillardan biridir.

Shuningdek, sun'iy intellekt davrida o'qituvchining roli ham sezilarli o'zgarishga uchramoqda. Endilikda o'qituvchi ma'lumot beruvchi emas, balki yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi mentor, motivator va ijodiy jarayonni boshqaruvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi. SI ta'limning texnik va takrorlanuvchi jihatlarini o'z zimmasiga olgani sari, o'qituvchida ijodiy yondashuv, shaxsiy rivojlanishga yo'naltirish, kommunikativ muhit yaratish kabi vazifalar ko'proq ustuvorlik kasb etadi.

Yakunda aytish mumkinki, sun'iy intellekt til ta'limi jarayonini tubdan o'zgartirmoqda: u ta'limni tezkor, global, moslashuvchan va yuqori sifatli qiladi. SI texnologiyalaridan oqilona foydalanish til o'rganuvchilar uchun cheksiz imkoniyatlar yaratadi, til ta'limini demokratiklashtiradi va uni hayotiy ehtiyojlarga moslashtiradi. Kelajakda SI yanada mukammallashtirish sari til ta'limi innovatsion, interaktiv va shaxsga yo'naltirilgan tizim sifatida shakllanishini kutish mumkin. Bu esa ta'lim sohasida yangi paradigmaning yuzaga kelishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kukulska-Hulme, A. (2023). **AI in Language Learning: New Directions in Mobile and Intelligent Technologies.** Cambridge University Press.
2. Godwin-Jones, R. (2022). "Emerging AI Tools for Language Education." **Language Learning & Technology**, 26(3), 1–15.
3. Oxford, R. (2021). **Teaching and Learning Languages in the Digital Age.** Routledge.
4. Zawacki-Richter, O., et al. (2019). "Systematic Review of Artificial Intelligence Applications in Higher Education." **International Journal of Educational Technology**.
5. Li, X., & Wong, Y. (2020). **Intelligent Assessment in Language Education: Theory and Practice.** Springer.
6. Lee, J. & Kim, S. (2022). "VR and AR Innovations in Foreign Language Learning." **Journal of Immersive Education**, 8(1), 45–63.
7. Rahmonov, B. (2021). **Zamonaviy Til Ta'limi Texnologiyalari.** Toshkent: Fan nashriyoti.
8. UNESCO. (2023). **AI and the Future of Education: Guidance for Policy Makers.*